

Evaluering af aktiviteter ved Trailcenter Rytterknægten

-En kvalitativ undersøgelse af deltagernes oplevelse af muligheder og begrænsninger i organiseringen af aktiviteter ved Trailcenter Rytterknægten

Kontaktoplysninger: Henriette Folkmann Hansen,
Ph.d. i idrætssociologi & ekstern konsulent,
henriette@procesbrobygning.dk

31-08-2026

Indhold

Indledning	2
Læsevejledning.....	2
Empiriindsamling via kvalitative metoder	2
Formålet med rapporten	3
Processuel fremgangsmåde	3
Anbefalinger	4
Del 1 Aktører, inddragelsesproces og ansøgninger	5
Aktører.....	5
Ny måde at inddrage ansøgere på.....	5
Del 2 Organisering af aktiviteter	7
Case 1 Mountainbike, mudder og varm mad skaber glæde og øger fællesskabet	7
Tovholderens rolle	8
Oplevelser i naturen - aktiviteter tilpasset målgruppens niveau	9
Mountainbike – nyt og spændende	11
Fællesskab	12
Naturen fremmer trivsel.....	14
Opsamling case 1: Muligheder og begrænsninger i organiseringen	16
Case 2 Oplæsning, kreativitet og glade voksne i naturen skaber fordybelse	17
Elevernes oplevelse af aktiviteterne	18
De voksnes roller.....	22
Pauser.....	23
Små trykke fællesskaber fremmer kreativitet.....	24
Et før, et under og et efter.....	25
Opsamling case 2: Muligheder og begrænsninger i organiseringen.....	27
Del 3	28
Diskussion	28
Konklusion	29
Bilag	30

Indledning

Trailcenter Rytterknægten blev indviet den 22. marts 2025. Ved indvielsen præsenterede fritidskonsulenten i Bornholms Regionskommune (BRK) muligheden for at søge midler til brugerrettede aktiviteter. Nordea-fonden har bidraget med støtte til etablering af Trailcenter Rytterknægten samt allokering af midler til brugerrettede aktiviteter. Det er organiseringen af de aktiviteter og deltagernes oplevelse heraf, der er i fokus i rapporten. Det overordnede formål med aktiviteterne er:

”At forskellige brugergrupper kan mødes på tværs af interesser, aktiviteter og natursyn, så der dannes synergier, som kan animere nye og flere målgrupper til at være aktive i naturen.” (BRK 2024)

Hvad er Trailcenter Rytterknægten? Ifølge Lokale og Anlægsfonden kan det betragtes som et nyt mødested i skoven på tværs af aldre og aktivitetsniveau:

”Trailcenter Rytterknægten er et nytænkende mødested for alle skovens brugere, lige fra dem der oplever naturen med fart og høj puls til dem, der dyrker de stille naturoplevelser.” (Lokale og Anlægsfonden 2026)

I alt er der bevilget midler til 14 projekter. Rapporten udfolder to af disse projekter. **Case 1** illustrerer, hvordan en tovholder på en skole organiserede tre aktivitetsdage i september 2025 med blandt andet mountainbike for 205 elever fra 2. til 7. årgang. **Case 2** belyser, hvordan en kunstner/tovholder faciliterede dialog om de underjordiske, oplæsning og udvikling af magiske amuletter for at fremme læselysten for 150 elever fra 4. til 6. årgang fra fire skoler i fem dage i april 2026.

Læsevejledning

Du kan læse rapporten fra start til slut, eller du kan læse anbefalinger på side 4. Vil du vide mere om aktører, puljens formål og inddragelsesprocessen for ansøgerne samt hvilke aktiviteter, der er bevilget midler til, læs del 1 på side 5 til 6. Vil du inspireres af de forskellige aktiviteter, så dyk ned i de to udvalgte cases i del 2. Efter hver case er der skitseret en opsamling og potentialer for organiseringen. Læs opsamlinger separat på side 16 og side 27. Del 3 rummer en kort diskussion og runder af med en konklusion på side 28 til 29.

Empiriindsamling via kvalitative metoder

Undersøgelsen tager afsæt i følgende arbejds spørgsmål:

Hvilke muligheder og begrænsninger oplever deltagere og tovholdere i organiseringen af brugerrettede aktiviteter ved Trailcenter Rytterknægten?

For at undersøge arbejds spørgsmålet er der anvendt kvalitative metoder som observationer og efterfølgende gruppeinterviews med elever. Kvalitative metoder kaster lys over muligheder og begrænsninger i organiseringen af aktiviteterne og bidrager til en dybere forståelse af deltagernes oplevelse. Der har løbende været samtaler og mails med tovholderne for at opnå deres perspektiver, men det er deltagernes oplevelser, der er i højsædet i rapporten. Empirien sammenholdes med de opsatte formål og mål i ansøgningerne fra de to cases.

Aktiviteterne i case 1 blev observeret og nedskrevet den 9. og 11. september 2025. Tovholderen fra Åvangsskolen havde orienteret ledelsen om evaluators tilstedeværelse, hjulpet med at indsamle samtykkeerklæringer og booket lokale til interviewet. Evaluator havde udarbejdet en samtykkeblanket samt et brev til forældrene, se bilag 1. Case 2 blev observeret den 21. og 22. april 2026. En lærer hjalp med at udvælge elever, indhente samtykkeerklæringer og booke lokale til interviewet.

Gruppeinterviewdeltagere /skole, årgang, dato & tid	Navne	Alder	Drenge	Piger	I alt
Åvangsskolen, 7. årgang					
22. sept. 2025, tid: 56 min	Anna	13 år		X	
	Samaya	13 år		X	
	Emilie	13 år		X	
Svartingedal Skole, 5. årgang					
24. april 2026, tid: 61 min	Viggo	12 år	X		
	Alfred	11 år	X		
	Karlo	12 år	X		
	Maggie	12 år		X	
	Ea	11 år		X	
Opsamling			3	5	8

Skema 1: Overblik over deltagere – navnene er opdigtede.

Ved interviewene var der kage, frugt og vand/juice for at skabe en tryk stemning. Evaluator benyttede en semistruktureret interviewguide. Undervejs blev der vist billeder af aktiviteterne, der kunne fremme drøftelserne. Eleverne fik til slut hver en slikpose som tak for hjælpen. Alle navne på børn og voksne i rapporten er opdigtede.

Formålet med rapporten

Evalueringen er målrettet den mindre projektgruppe, der består af fritidskonsulenten og projektlederen i BRK og den større projektgruppe¹ samt tovholderne for aktiviteterne ved Trailcenter Rytterknægten. Rapporten kan imidlertid læses af alle, der er nysgerrige på, hvordan aktiviteter ved Trailcenter Rytterknægten kan organiseres og involvere nye brugere. Formålet er at bringe ny viden om, hvilken værdi midler målrettet brugerrettede aktiviteter giver i praksis. Denne viden kan benyttes i organiseringen af fremtidige aktiviteter ved et trailcenter.

Processuel fremgangsmåde

Evaluator har afholdt fem status- og refleksionsmøder² med fritidskonsulenten. Fritidskonsulenten læste analysen for case 1 for at kunne inddrage den nye viden i vejledningen af ansøgninger, hvorfor evalueringen har træk fra en procesevaluering. Jeg vil gerne takke de elever som tillidsfuldt indviede mig i deres oplevelser af aktiviteterne. Det kræver mod at indgå i et interview, når man kun er 11 år. Jeg vil gerne takke tovholderne for at være imødekommende og lukke mig ind i maskinrummet. Tak til fritidskonsulenten & projektlederen i BRK for samarbejdet.

God læselyst.

¹ Den større projektgruppe består af repræsentanter fra: Nordea-fonden, Lokale og Anlægsfonden, DIF, DGI Bornholm, Naturstyrelsen og MATTERS arkitekter og Ejendomsservice i BRK inklusiv den lille projektgruppe.

² Status – og refleksionsmøder: 18.08.2025, 04.11.2025, 27.01.2026, 27.05.2026 og 13.08.2026.

Anbefalinger

Nordea-fonden bevilgede midler til brugerrettede aktiviteter ved Trailcenter Rytterknægten. Bornholms Regionskommune fordelte midlerne via en ansøgningsproces fra 2023 til 2026. To cases blev undersøgt via kvalitative metoder, hvilket munder ud i disse anbefalinger.

Mountainbike, mudder og varm mad skaber glæde og øger fællesskabet

Case 1 viste, at midlerne bidrog til at øge kendskabet til Trailcenter Rytterknægten for 205 elever fra 2. til 7. årgang og 27 lærere og pædagoger. Tre aktivitetsdage ved Trailcenter Rytterknægten fordrede gode oplevelser i naturen, gav en introduktion til mountainbike og styrkede fællesskabet for eleverne. Tovholderens rolle som bindeled mellem aktørerne var væsentlig for at organisere aktiviteterne.

Aktiviteterne kan med fordel kobles til det lokale foreningsliv, f.eks. en cykelklub, for at fremme, at eleverne fortsat er aktive i naturen.

Beslutningstagere og organisationer

- Indtænk fra starten midler til transport
- Allokér timer til en engageret tovholder, der agerer koordinerende bindeled

Tovholdere og igangsættere

- Tilpas aktiviteterne til målgruppen
- Indtænk fastlagte pauser med mad, f.eks. tomatsuppe lavet over bålsted
- Omfavn uplanlagte pauser, hvor relationer kan spire og naturen udforskes
- Kobl aktiviteterne med det lokale foreningsliv og fag i skolen
- Involver lærere og pædagoger – skab tydelighed omkring roller og ansvar

Oplæsning, kreativitet og glade voksne i naturen skaber fordybelse

Case 2 viste, at midlerne bidrog til, at 150 elever fra 4. til 6. årgang og 15 lærere og pædagoger fra fire skoler fik kendskab til Trailcenter Rytterknægten. Fem aktivitetsdage fordrede kreativitet og fordybelse i naturen via et univers med de underjordiske, oplæsning og udvikling af magiske amuletter for at fremme elevernes læselyst. En kunstner/tovholder planlagde og faciliterede dagene i samarbejde med Bornholms Folkebiblioteker. Eleverne løste opgaver ud fra bogen: *De underjordiske – en aktivitetsbog til små og store*. Bogen blev udviklet til projektet. Glade og engagerede voksne muliggjorde, at eleverne fik positive oplevelser i naturen.

Beslutningstagere og organisationer

- Indtænk fra starten midler til transport
- Allokér timer til en engageret tovholder/kunster, der er bindeled og facilitator

Tovholdere og igangsættere

- Indtænk fastlagte spisepauser
- Omfavn små pauser til at udforske skoven og bevægelseslege
- Involver lærere og pædagoger – skab tydelighed omkring roller og ansvar

Del 1 Aktører, inddragelsesproces og ansøgninger

Nedenfor følger en kort beskrivelse af aktørerne, puljens formål og spor samt inddragelsen af potentielle ansøgere.

Aktører

Den lille projektgruppe består af en fritidskonsulent og en projektleder i BRK. Den store projektgruppe, kaldet kernegruppen, er repræsentanter fra Nordea-fonden, Lokale og Anlægsfonden, DIF, DGI Bornholm, Naturstyrelsen og MATTERS arkitekter og konsulent fra Ejendomsservice i BRK inklusiv den lille projektgruppe.

Puljen havde syv aktivitetsspor (A-G). Kriterierne og formål blev løbende udviklet og udspecificeret af BRK. De syv spor blev præsenteret på en workshop nul den 19. juni 2023 for kernegruppen. Spor, navn, formål og målgruppe ses i skema 2.

Præsentation af aktivitetsspor

Spor	Navn	Formål	Målgruppe
Spor A	De organiserede	Sporet skal motivere de etablerede foreninger – både idrætsforeninger og andre - til at bruge trailcenteret til faste aktiviteter.	Bornholmske idrætsforeninger og andre foreninger f.eks. under folkeoplysningsloven.
Spor B	De selvorganiserede	Sporet skal invitere grupper, som aftaler aktiviteter i naturen uden om de eksisterende foreninger, til at bruge trailcenteret.	Gå-fællesskaber, naturfamilier, løbegrupper, svampeplukkere, naturbadere, facebookgrupper osv.
Spor C	Skoler og institutioner	Sporet skal få øens skoler og børneinstitutioner til at bruge trailcenteret og dermed understøtte kommunens arbejde med Grøn Dannelse blandt øens børn og unge.	Kommunale og private bornholmske skoler og børneinstitutioner samt lejrskoler.
Spor D	Børnefamilier	Sporet skal skabe rammer og aktiviteter, som inviterer børnefamilier – både de lokale, men også turisterne – til at bruge naturen med trailcenteret som base.	Familier med børn - både bornholmere og turister.
Spor E	Sundhed	Sporet skal arbejde med begreber naturterapi, mental sundhed, genoptræning og bruge naturen som meditativt rum og motionsramme. Sporet skal understøtte en bevægelse i sundhedssektoren fra et indendørs til et udendørs fokus f.eks. ved at arbejde med begreber som sundhedsfremmende natur, naturtræning og naturterapi.	Fysisk og psykisk syge i rehabiliterings- og genoptræningsforløb, personer med handicaps, veteraner, udsatte borgere, de ikke-naturvante, de knap så mobile m.fl.
Spor F	Events	Sporet skal understøtte og arbejde aktivt for at større events gennemføres med trailcenteret som støttepunkt for at øge synlighed om og skabe kendskab trailcenteret.	Bornholmerne og turisterne.
Spor G	Aktivitetspulje	Aktivitetspuljen støtter initiativer, der skaber oplevelser i naturen i aktive fællesskaber på tværs af forskellige brugergrupper, interesser, aktiviteter og natursyn, så nye og flere målgrupper bliver aktive i naturen.	Aktører, som ikke naturligt falder ind i de 6 andre spor, f.eks. spejdere, højskoler, NGO'er mv.

Skema 2: Præsentation af aktivitetsspor A-G. (PowerPoint-slide fra workshop nul den 19. juni 2023)

Ny måde at inddrage ansøgere på

Ved workshop nul blev ansøgnings- og bevillingsprocessen drøftet i kernegruppen. Der blev givet grønt lys til at afholde to workshops. Derefter fulgte en involveringsproces, hvor bornholmske aktører f.eks. foreninger og skoler blev indbudt til workshop 1 den 5. oktober 2023, med det formål at skabe synlighed om puljemidlerne. Dernæst fulgte en ansøgningsproces, hvor ansøgningerne skulle indsendes senest den 31. december 2023. Dette blev fulgt op af en workshop 2, hvor de indkomne ansøgninger blev drøftet i fællesskab. Ved workshop 2, den 10. januar 2024 var der kommet fem ansøgninger. Ansøgerne var blevet opfordret til at søge en mini-, medium- eller maxiudgave ift. midler. Alle fem ansøgninger blev imødekommet. De er markeret med en * i skema 3. Der var afsat 528.000 kr. i årene 2023-2026. 14 ansøgninger er i alt accepteret. Puljen var i første runde åben fra den

5. oktober 2023 til den 31. december 2023. Trailcenter Rytterknægtens åbning blev udskudt et par gange, men var oprindelig planlagt til at være klar i efteråret 2023. I samråd med kernegruppen blev puljen lukket den 27. januar 2024 og genåbnet den 22. marts 2025, hvor indvielsen af Trailcenter Rytterknægten fandt sted. Fritidskonsulenten i BRK har varetaget dialogen med ansøgerne. Nedenfor ses et overblik over alle bevilgede ansøgninger, og hvilket spor de har ansøgt i.

Spor	Ansøgere	Aktiviteter	Målgruppe	Afholdes
A	-			
B	-			
C	Åvangsskolen <i>Case 1</i>	3 aktivitetsdage Mountainbike, mad over bål, aktiviteter i naturen	Elever 2. til 7. årgang	Efterår 2025
C	Åvangsskolen	1 aktivitetsdag Aktiviteter i naturen. Overgangsprojekt	Elever 0. & 1. årgang	Forår 2026
C	Åvangsskolen	Forløb med aktiviteter i naturen 7 dage over 7 uger.	Elever 0. til 3. årgang i fokusklasser	Efterår 2026
C	Hasle Børnehus	Krible-krable forløb 3 dage for rød stue & 3 dage for lilla stue	Børnehavebørn	Efterår 2025
C	Paradisbakke- skolen	2 aktivitetsdage Mountainbike, mad over bål, aktiviteter i naturen	Elever 6. & 7. årgang	Forår 2026
C	Dagtilbud, BRK Center for børn og læring	1 idrætsdag for de kommunale børnehaver	De ældste børnehavebørn	Efterår 2026
D	DGI-Bornholm	Natureventyr. En gratis app, der kan oplæse et stedspecifikt eventyr	Børnefamilier	Forår 2024*
D	Familiepleje- team BRK	1 aktivitetsdag i skoven for bornholmske plejefamilier	Plejefamilier	Efterår 2026
E	En gruppe på 6, der mødtes på workshop 1	Et mentalt sundhedsspor Sundhedsfremmende workshops	Voksne og ældre	2025 - 2026*
E	Demensteam i BRK	6 aktivitetsdage Natur, bevægelse og fællesskab	Voksne med let demens	Forår 2026
F	Bornholms Center for Kunsthåndværk	Krydsbestøv Workshops der indgår i skovfestivalen	Alle	Sommer 2026
G	Bornholms Folkebiblioteker <i>Case 2</i>	De underjordiske 5 dage med litteratur og oplevelser i naturen.	Elever 4. til. 6.årgang fra 4 skoler. Familier.	Forår 2026
G	Bornholms Efterskole og Trailbuilders Bornholm	5 spordage, 2 foredrag og studietur til Isaberg	Unge	Forår 2024*
G	Viking Atletik	O-løbsposter	Alle	Forår 2024*

Skema 3: Bevilgede ansøgninger, 28.08.2026. (Projekter med* ansøgte imellem workshop 1 og workshop 2. Ungdomsskolen ansøgte også, men trak efterfølgende ansøgningen tilbage grundet skiftende ledere.)

Del 2 Organisering af aktiviteter

Case 1 Mountainbike, mudder og varm mad skaber glæde og øger fællesskabet
Åvangsskolen i Rønne³ har søgt 43.200 kr⁴. til over tre dage at organisere aktiviteter ved Trailcenter Rytterknægten for henholdsvis 2. og 3. årgang dag et, 4. og 5. årgang dag to og 6. og 7. årgang dag tre. Aktiviteterne var mountainbike, aktiviteter i naturen f.eks. snitteværksted, gå-tur og mad over bålsted.

Åvangsskolen søgte til bustransport tur-retur i tre dage, leje af cykler, timer til instruktør i DGI Bornholm og Natur Bornholm og mad til deltagerne.

Aktiviteterne fandt sted den 9., 10. og 11. september 2025 og involverede én tovholder, 27 lærere/pædagoger og 205 elever i alderen 8 til 13 år.

Åvangsskolen ansøgte i spor C, idet det er en bornholmsk folkeskole:

Spor C skal få øens skoler og børneinstitutioner til at bruge trailcenteret og dermed understøtte kommunens arbejde med Grøn Dannelse blandt øens børn og unge. Målgruppen er kommunale og private bornholmske skoler og børneinstitutioner samt lejrskoler (BRK 2024).

Nedenfor ses et uddrag af Åvangsskolens ansøgning med fokus på formål og mål:

Dagen har til formål at styrke elevernes trivsel, fællesskab og læring gennem oplevelser i naturen og introduktion til outdoor-idræt.

Projektet har fire hovedmål:

- 1. Oplevelser i naturen:** Eleverne skal gennem direkte møder med Bornholms unikke natur få en øget forståelse for og glæde ved naturen.
- 2. Outdoor-idræt:** Gennem mountainbike-aktiviteter ønsker vi at introducere eleverne til en sjov og alternativ form for motion, som kan inspirere til en aktiv livsstil.
- 3. Fællesskab:** Ved at samle flere klassetrin i fælles oplevelser, styrkes relationerne på tværs af årgangen, hvilket understøtter en positiv skolekultur.
- 4. Trivsel:** Kombinationen af fysisk aktivitet, naturoplevelser og fællesskab er med til at styrke den mentale trivsel og give eleverne succesoplevelser uden for klasselokalet.
(Åvangsskolen 2025: ansøgning)

Analyse

I den følgende analyse udfoldes fem emner, der har relevans for organiseringen af aktiviteterne og deltagerens oplevelse heraf.

- Tovholderens rolle
- Oplevelser i naturen – aktiviteter tilpasset deltagerens niveau
- Mountainbike – nyt og spændende
- Fællesskab
- Trivsel i naturen

³ Ved ansøgningens udarbejdelse hed skolen Åvangsskolen. I august 2025 blev skolen lagt sammen med en anden folkeskole i Rønne og fik navnet Skolerne i Rønne. I rapporten benævnes skolen Åvangsskolen.

⁴ Reelt fik de udbetalt 35.676,03 kr. ex. moms.

Tovholderens rolle

Tovholderen er ansat som pædagog på Åvangsskolen med timer til at søge fonde og har været på skolen siden 2019. Han kender mange af eleverne, da han er pædagog på flere af årgangene og tidligere har været ansat i SFO'en på skolen. Han har været i den nuværende stilling siden 1. august 2025. Tovholderen har udarbejdet ansøgningen, haft kontakten til fritidskonsulenten i BRK og var bindeled til ledelsen, lærerne, pædagogerne og til dels forældrene. Tovholderen var fritaget i de tre dage til at være tovholder på aktiviteterne, men almindeligvis ville han være sammen med 2. årgang på tirsdage og 6. årgang onsdage og torsdage.

Tovholderen har koordineret dagene og inddraget samarbejdspartnerne. Han har indgået aftaler med Natur Bornholm og DGI Bornholm. Han har sørget for leje af cykler og bustransport, og han har skrevet til alle forældre og informeret om dagene. Dagene varede fra kl. 8.50 til cirka kl. 12.50.

Programmet for 7. årgang på Trailcenter Rytterknægten skitseres her:

- ❖ Velkomst og introduktion til dagen ved tovholder kl.8.55 - 9.00
- ❖ Aktiviteter ved Natur Bornholm kl.9.00 – 10.30
- ❖ Tomatsuppe over bålsted kl.10.30 – 11.00
- ❖ Gå-tur i naturen kl.11.00 – 11.30
- ❖ Mountainbike ved DGI Bornholm kl. 11.30 – 12.30
- ❖ Afrunding og tak for i dag ved tovholder (Observation Trailcenter Rytterknægten d.11.09.2025)

Tovholderen oplyste til evaluator, at særligt tilskuddet til busser muliggjorde, at dagene kunne organiseres smidigt, og gav tid til at prøve forskellige aktiviteter⁵.

Ved Trailcenter Rytterknægten indtog tovholderen rollen som den, der klargjorde de praktiske ting og forberedte maden. Før bussen ankom, havde han sat en hvid pavillon omkring bålstedet og fyldt dunke med vand. Et observationsudrag fra den 11. september, hvor 6. og 7. årgang besøgte Trailcenter Rytterknægten, viser, hvordan tovholderen tog godt imod børn og voksne.

Det regner og himlen er grå, det er vindstille og cirka 18 grader. Kl. 8.40 ankommer den første bus. Det er 7. årgang, cirka 22 elever og 4 lærere og 2 pædagoger. Tovholderen hilser varmt velkommen i begyndelsen af pladsen. Han fortæller med en rolig, høj og glad stemme, at de kan lægge deres tasker hen i Trailcenteret i rummet med hylder, og at de gerne må tage noget at spise. Drengene bliver draget af mountainbikene, der står på række ved Rytterknægten. Eleverne går hen og sætter deres tasker i Trailcenter Rytterknægten og kigger sig derefter nysgerrigt omkring. Et par lærere hilser begejstret på tovholderen. Nogle drenge går hen til bålet og drøfter om det mon er græskarsuppe. Drengene spørger tovholderen, hvad de skal. De virker spændte. Eleverne bevæger sig nysgerrige rundt. Tovholderen småsludrer med dem: *"I kommer til at få den bedste dag,"* siger han. Der er en summen af glade og rolige stemmer. Tovholderen siger til en lærer: *"Det bliver så fedt."* (Observation Trailcenter Rytterknægten, d. 11.09.2025)

Tovholderen guidede roligt deltagerne og skabte god stemning hos både elever og voksne med opmuntrende og positive udtryk. Uddraget viser yderligere, at

⁵ Det vil tage cirka 1 time og 15 min at komme fra Åvangsskolen til Trailcenter Rytterknægten (Kongemindevejen 1) med offentlig transport og det inkluderer en gå-tur på 1,8 km op til Trailcenter Rytterknægten fra stoppestedet på Almindingsvej (jf. www.Rejseplanen.dk). En tur der samlet tager cirka 15 minutter i bus/bil.

Trailcenter Rytterknægten løste en praktisk udfordring med opbevaring af tasker, idet det regnede, og deltagerne kunne benytte et lille tørt rum med hylder til tasker.

Tovholderen oplyste om de praktiske ting samt dagens program, hvilket observationen illustrerer.

De samles alle på pladsen lidt i 9. Tovholderen siger godmorgen til 6. klasserne – der siger godmorgen igen og godmorgen til 7. klasserne, der siger godmorgen. Alle lytter. Han spørger, om der er nogle, som ikke har været der før, så må de gerne række hånden op. Omkring 1/3 har ikke været der før. Tovholderen informerer om toiletter, vandposten og at der kommer tomatsuppe kl. 10.30 og ja, det regner lidt, men det skulle stoppe nu, så godt at de fleste har regntøj på.

Han fortæller, at programmet omhandler 3 stationer. Han præsenterer underviseren fra Natur Bornholm og instruktøren i mountainbike som cykelmesteren. 7. klasserne må gerne følge med instruktøren fra Natur Bornholm i 1 ½ time. (Observation Trailcenter Rytterknægten, d. 11.09.2025)

Dette viser, at tovholderen var den koordinerende person, der havde overblikket og guidede klasserne hen til de rigtige stationer. Han nævnte ikke, hvilken organisation eller forening cykelinstruktøren repræsenterede, som var DGI Bornholm.

I interviewet giver deltagerne udtryk for, at det var rart, at de kendte dagens plan.

"Det var dejligt at vide, hvornår man skulle gøre ting, og hvad man skulle gøre, så man ikke gik rundt og ikke vidste, hvad man gjorde. Han (tovholderen) fortalte, hvornår vi skulle gøre det og sådan nogle ting." (Interview, deltagere fra 7. årgang d. 22.09.2025)

Eleverne værdsatte dermed tovholderens rolle med have styr på programmet.

I det følgende udfoldes vigtigheden af, at aktiviteterne tilpasses målgruppens niveau.

Oplevelser i naturen - aktiviteter tilpasset målgruppens niveau

Eleverne fra 7. klasse skulle ved det første værksted, der var organiseret af Natur Bornholm, udfylde en bingoplade og lave et postkort. De skulle hente 6 forskellige materialer fra naturen og udfylde bingopladen. Bagefter skulle de tage ting fra naturen og putte på et postkort og drysse sand over. I interviewet udtrykte pigerne, hvad de synes om at lave bingoplade og postkort.

(Billede taget den 11.09.2026)

Emilie: *"Det var sådan okay."*

Samaya: *"Ja, fint nok."*

Anna: *"Det var sjovt nok. Det var bare lidt nemt at finde de 6 ting, for man kan bare lige gå lidt til siden og så tage lidt til bingopladen." (...) "Og man fik et ret sødt postkort til sidst."*

Emilie: *"Man blev hurtigt færdig. Meget hurtigt færdig. Så vi gik lidt rundt til de næste poster bare lige for at se, hvad der var."*

Interviewer: *"Så hvad kunne man have gjort anderledes, hvis I skulle komme med nogle gode idéer?"*

Emilie: *"Lave opgaven lidt længere, så der var flere ting, man skulle gøre."* (Interview, deltagere fra 7. årgang d. 22.09.2025)

Pigerne giver udtryk for, at værkstedet med bingoplade og postkort, at det var udmærket, men at sværhedsgraden var lav, og at de var hurtigt færdige, hvorfor det er vigtigt at tilpasse aktiviteterne til deltagernes niveau. Omvendt var der en gruppe af drenge, der gik langt ind i skoven for at finde ting til bingopladen. Ekstra tid og uplanlagte pauser kan give mulighed for at udforske skoven på egen hånd.

Eleverne synes godt om snitte- og smykkeværkstedet, og der kunne de derimod have brugt længere tid, hvilket ses nedenfor.

(Billeder taget den 11.09.2026)

Anna: "Den synes jeg var virkelig god. Jeg lavede virkelig mange nøgleringe og halskæder og sådan noget. For de synes jeg var virkelig pæne."

Samaya: "Altså man skulle tage sådan en der træstykke (rundt stykke træ, der var skåret ud). Og så skulle man slibe dem med sandpapir."

Anna: "Og så skulle man stemple." (...) "Jeg har endda en på min taske."

Interviewer: "Var der nogen af jer, der lavede nisserne?"

Emilie: "Jeg var i gang med at snitte, man kunne ikke nå at lave dem færdige, men jeg snittede pinden så meget som muligt. Men der var ikke rigtig nogen, der blev færdige med det." (Interview, deltagere fra 7. årgang d. 22.09.2025)

Ovenstående viser, at eleverne oplevede, at snitte- og smykkeværkstedet passede til deres niveau, men at de kunne have brugt længere tid til at snitte. Sværhedsgraden kunne øges, hvis eleverne f.eks. selv skulle skære træstykkerne. Dette gav nogle af lærerne udtryk for på dagen og kunne se en kobling til faget håndværk & design. Der var desuden organiseret en aktivitet, hvor eleverne skulle på en rute og finde dyrespor. Der var hængt billeder op af sporene, og så skulle eleverne f.eks. finde en fjer og gætte, hvilken fugl den tilhørte. Pigerne fandt ruten for let.

Pigerne reflekterer over, at hvis der var et fritidstilbud, hvor de kunne lave smykker ud af naturens materialer, ville de gerne deltage i det.

Anna: "Jeg tror egentlig godt, at jeg ville gå til det der smykkeværksted, hvis man lavede forskellige smykker ud af naturen."

Samaya: "Ja."

Anna: "Det tror jeg ville være hyggeligt."

Interviewer: "Ja, kender I et sted, hvor man kan gå til det?"

Samaya: "Måske ungdomsskolen."

Interviewer: "Hvordan skulle sådan en aktivitet i fritiden være, hvis I måtte drømme?"

Anna: "Lave pæne smykker til ens værelse eller taske ud af naturen."

Emilie: "Lavet af naturens redskaber" (...) og hvis det var tæt på mig." (Interview, deltagere fra 7. årgang d. 22.09.2025)

Smykkeværkstedet er en idé, der evt. kan forankres i ungdomsskolen. Skal oplevelser i naturen fortsætte hos de unge, kan det muliggøres ved at lave en kobling mellem

aktiviteterne og et eksisterende fritidstilbud. Emilie slutter af med at sige, *og hvis det er tæt på mig*, hvilket viser, at det skal være nemt at gå til en fritidsaktivitet. Smykkeværkstedet kunne evt. også forankres i en lokal spejderforening. Synergien mellem aktivitet og fritidstilbud betones ligeledes som væsentligt i det næste afsnit omhandlende mountainbike.

Mountainbike – nyt og spændende

Både elever og voksne prøvede mountainbikes. 7.b fik en omfangsrig introduktion til mountainbikes, hvilket ses i det følgende.

De er i en rundkreds alle har cykelhjelme på. Instruktøren spørger, om alle kan have hænderne oppe i vejret og fortsat nå jorden stående og holde balancen med cyklen. Højre hånd er bremsehånden, forklarer han. Eleverne cykler rundt i små cirkler på pladsen og vænner sig til at bremse. Instruktøren siger: *"brems"* og siger højt: *"ingen faldt, så det var godt"*. Han viser, hvordan man kan bounce (hoppe) med sin cykel.

Alle cykler ned ad og op ad en lang bakke. Mudderet sprøjter op på ryggen af eleverne. En dreng med gul cykelhjelme, cowboybukser og regnjakke bærer den halskæde, som han tidligere har lavet ved smykkeværkstedet. En pige får hjælp til gearet af instruktøren. En lærer hjælper hende med at spørge.

Eleverne bærer gule, røde, sorte og hvide cykelhjelme. De må nu prøve den lille rute: pumptrack. Der er skrig og glæde. Anna kommer lettet tilbage: *"Jeg klarede det der"* og peger på 'pumptracken' henvendt til læreren Maria. Lidt efter er hun klar igen. Banen er våd og lidt glat. De kører nogle runder. Mudderet flyver op på ryggen af dem.

De samles. Instruktøren vil vise dem et nyt spor, hvor det går lidt hurtigere og mere ned ad og der er rødde og sten undervejs (spor 6) Instruktøren viser vej. Fem drenge prøver den nye rute og kommer op igen. Anna iført hvid jakke og sort cykelhjelme og Samaya i vinterjakke, sorte bukser og hvide og lyserøde kondisko, venter sammen med fire andre piger og læreren på cykel.

Instruktøren er retur og siger: *"Det er smalt og der er træer, så hold godt øje. Det går ned ad og der er glatte rødde, men det er ikke så langt"*.

Der er to piger, der ikke er så trygge ved at cykle, så de sidder og kigger. En med telefonen fremme. Der er en lærer, der sætter sig sammen med dem.

To drenge kører rundt på ét hjul. Drenge oppe i Rytterknægten laver begejstrede hyl ned til dem. Eleverne fortsætter med at køre rundt. Anna spørger om læreren Maria vil med, det vil hun gerne. (Observation den 11.09.2025).

(Billeder taget den 11.09.2025)

I Åvangsskolens ansøgning står:

"2. Out-door-idræt: Gennem mountainbike-aktiviteter ønsker vi at introducere eleverne til en sjov og alternativ form for motion, som kan inspirere til en aktiv livsstil." (Hovedmål 2 i ansøgningen).

Eleverne blev udfordret og fik en sjov og alternativ form for motion. Mountainbike er dét de fremhæver, som noget af det bedste ved dagen. Pigerne fortæller, at mountainbike var sjovt, hyggeligt og at det gav spænding, da ruterne var våde.

Anna: "Vi kørte rundt på ruter ude i skoven. Det var meget vådt, fordi det regnede, men ellers var det ret hyggeligt. Jeg var meget bange for at falde."

Samaya: "Ja, der var mange sådan klipper, bjerge og stenagtige. Og det var rigtig sjovt at køre op på dem. Men det var glat, fordi det regnede."

Pigerne pointerer, at det var trygt, at lærerne og pædagogerne kørte med, hvis de nu faldt og havde brug for hjælp.

Emilie: "Maria cyklede med os. Maria og nogle af vores pædagoger cyklede også. Det var meget hyggeligt. Jeg cyklede sammen med en af vores pædagoger Sisse."

Anna: "Jeg cyklede sammen med Maria, for det er fedt at have en lærer, hvis man nu falder og slår sig."

Samaya: "Ja, jeg cyklede bag Maria." (Interview, deltagere fra 7. årgang d. 22.09.2025)

Samtalen viser, at det havde stor betydning for pigerne, at de voksne var engagerede og cyklede med rundt, hvis de f.eks. faldt, og så oplevede pigerne det som hyggeligt.

Tovholderen understreger:

"Er lærerne medspillere, og er der tillid, så fungerer aktiviteterne super godt. Flere af aktiviteterne kræver også, at lærerne involverer sig." (Tovholder den 11.09.2025).

Ifølge tovholderen forudsætter organiseringen af aktiviteterne, at lærerne og pædagogerne deltog aktivt og igangsatte nogle af aktiviteterne. Observationsuddraget og citatet med pigerne viser, at både lærere og pædagoger cyklede rundt sammen med eleverne, og de andre voksne var omkring eleverne og hjalp f.eks. med at gearet blev justeret og sad og talte med de få elever, der så på. Lærernes og pædagogernes engagement var dermed central for at muliggøre organiseringen af aktiviteterne.

Kobling til aktiviteter i fritidslivet

Nogle elever spurgte på dagen, hvor de kunne gå til mountainbike, og fik oplyst af DGI-konsulenten, at de kunne tjekke Bornholms Cycle Clubs (BCC) hjemmeside. For at fremme et fortsat aktivt hverdagsliv, hvilket er mål 2 i ansøgningen, skal koblingen til det frivillige foreningsliv styrkes. Koblingen kan f.eks. øges ved, at instruktøren enten er fra en lokal cykelklub, eller at det bliver italesat, hvilke dage og tidspunkter eleverne kan fortsætte til mountainbike.

Fællesskab

Spirende nye relationer og stærkere venskaber

Nedenfor reflekterer eleverne over, om de fik nogle nye relationer på dagen, og hvordan de oplevede fællesskabet på tværs af årgangen.

Anna: "Vi snakkede lidt mere på tværs."

Emilie: "Jeg blev gode venner med en fra c-klassen. Fokusklassen. En dreng. Fordi vi snakkede meget sammen. Og jeg var sammen med Sisse (pædagogen), som er hans"

pædagog også. Ja. Så han gik med hende. Og så gik jeg med dem, og så snakkede vi bare sammen. Og blev okay venner faktisk."

Interviewer: *"Ja. Og ellers er c-klassen mest for sig selv?"*

Anna: *"Ja. Andet end hvis vi skal på tur."*

Emilie: *"Vi ser ikke c-klassen, hvis det er en normal dag."*

Interviewer: *"Oplevede I at få nye venner eller bekendtskaber?"*

Anna: *"Det kan være, at nogle venskaber blev stærkere. Man kender lidt mere hinanden."* (Interview, deltagere fra 7. årgang d. 22.09.2025)

Samtalen illustrerer, at en dag ved Trailcenter Rytterknægten medførte at nye venskaber begyndte at spire, som følge af organiseringen af aktiviteterne. I organiseringen af aktiviteter var der indlagte pauser samt mulighed for at bevæge sig fra post til post og dermed opsøge nye relationer. Samtidig argumenterer pigerne for at nogle venskaber formentlig blev stærkere ved at have en dag sammen i naturen.

Et af Åvangsskolens mål i ansøgningen var at styrke fællesskabet:

"3.Fællesskab: Ved at samle flere klassetrin i fælles oplevelser, styrkes relationerne på tværs af årgangen, hvilket understøtter en positiv skolekultur." (Hovedmål 3 i ansøgningen).

Organiseringen af aktiviteter i naturen understøttede en styrkelse af relationerne. De planlagte og små uplanlagte pauser, der opstod ved, at eleverne var hurtigt færdige ved nogle af stationerne, medførte, at nye relationer kunne udvikles. Samtidig muliggjorde selve afholdelsen af dagen tid til at tale sammen på tværs af klasser og dermed lære hinanden bedre at kende.

At være på tværs af klasser på samme årgang i naturen opleves trygt

Ansøgningen havde til mål at styrke fællesskabet på tværs af årgangen. Ifølge elevernes oplevelse var det rart og trygt at være på tværs af klasser på samme årgang. Nedenfor fremhæver informanterne, at en af fordelene ved en udedag var, at de kunne være på tværs af klasserne på deres årgang.

Anna: *"Og så er vi også på tværs af klasserne. Man kan være lidt med, med hvem man vil. Nogle gange, så når vi er i skolen, så laver lærerne grupper. Og så når vi er ude i naturen, så bestemmer vi lidt selv, for der er forskellige niveauer, hvor meget man vil."* (Interview, deltagere fra 7. årgang d. 22.09.2025)

Citatet viser, at eleverne kunne rykke sig imellem grupperne alt efter niveau, og efter hvor meget de involverede sig i aktiviteterne. Eleverne oplevede at have en større medbestemmelse på grupperne på en udedag fremfor i skolens almindelige rammer.

På tværs af årgange

6. og 7. årgang var adskilt i organiseringen af aktiviteterne på dagen. Nedenfor fremhæver pigerne, at det var utrygt, hvis de skulle være sammen på tværs af årgange, idet de ikke kender hinanden så godt og ikke ved, hvad 6. klasseseleverne tænker om en, men at det kan skabe en god stemning at være mange afsted.

Anna: *"Vi talte ikke så meget til hinanden, men man kunne stadig mærke, at der var flere mennesker, så der var lidt mere stemning."*

Interviewer: *"Hvad hvis I var blevet mixet med 6. klasserne?"*

Anna: *"Det ville ikke have været hyggeligt, for det er folk, man ikke kender og sådan nogen, så er det ikke så rart."*

Emilie: *"Man ved ikke rigtigt, hvad de tænker om en. Her er der lidt større chance for, at man ved, hvad de synes om en og sådan ja (når det er på egen årgang)."*
(Interview, deltagere fra 7. årgang d. 22.09.2025)

Citaterne viser, at det oplevedes rart at være på tværs af klasser på samme årgang fremfor at være blandet mellem 6. og 7. årgang.

Naturen fremmer trivsel

Naturen føles som en pause

Det følgende viser, at naturen oplevedes som en pause fra hverdagen på skolen med mulighed for at få frisk luft og være kreative.

Interviewer: *"Hvad synes I generelt om sådan en udedag i forhold til at have almindelig undervisning?"*

Anna: *"Jeg synes, det er hyggeligt. Nogle gange er det dejligt med en pause."*

Interviewer: *"Så det føles som en pause?"*

Anna: *"Ja, fra skolen. Det er bare dejligt at være udenfor. For det meste er det hyggelige ting, vi skal lave, når vi er ude."*

Emilie: *"Og få frisk luft. Sådan, at vi nogle gange er lidt kreative i naturen, det er også meget hyggeligt. Og så er vi også på tværs af klasserne."*
(Interview, deltagere fra 7. årgang d. 22.09.2025)

Eleverne betonedede en udedag som et frirum, der åbnede op for kreativitet, frisk luft samt socialt samvær på tværs af årgangens klasser.

Pausen med varm suppe og fællesskab øger trivslen

Det følgende er en observation fra spisepausen midt på dagen.

6.a. begynder at komme over og få tomatsuppe med pasta og flutes. Læreren i den gule jakke hjælper med at øse suppe op.

En pædagog fra 6.c og en dreng kører glade rundt på mountainbikes. To andre piger virker glade og cykler fortsat rundt.

7. klasserne begynder at få suppe og sætter sig ved borde- og bænkesættene. Alle sidder og småsludrer. Både piger og drenge sammen. Nogle drenge sætter sig ved bordene ved caféen. Caféen er ikke åben.

Anna, Samaya, Emilie og flere fra 7. klasse spiser stående inde i Trailcenter Rytterknægten. Cirka 10-12 elever spiser i trailcenteret sammen med en voksen.
(Observation den 11.09.2025)

Flere af eleverne gav på dagen udtryk for, hvor lækkert det var at være mudret til og sidde og spise varm tomatsuppe:

"Det er bare så fedt at cykle mountainbike, blive mudret helt til og sidde og spise varm tomatsuppe med pasta og lækkert flutes til." (citater elev fra 6. årgang, d. 11.09.2025)

Den varme tomatsuppe fremhævede pigerne også som en rigtig god oplevelse. Pigerne i interviewet beskriver de bedste oplevelser i naturen som snitte- og smykkeværkstedet, mountainbike og den varme tomatsuppe.

Emilie: "Jeg har skrevet snitteværksted, cykle og spise tomatsuppe. Det var de tre bedste ting for dagen."

Anna: "Snitteværksted, jeg kunne bedre lide, hvor man skulle lave smykker. Og så cykle. Godt, at vi havde cykelhjelm på, for det er meget farligt. Og så tomatsuppen. Den var alt for god til ikke at tage den med."

Samaya: "Og det var det samme her." (Interview, deltagere fra 7. årgang d. 22.09.2025)

Eleverne udtrykker stor glæde ved at være i naturen og fremhævede både det kreative værksted samt den aktive del som mountainbike og den rolige spisepause med tomatsuppe, som det der gav den største glæde. I Åvangsskolens ansøgning står:

"1.Oplevelser i naturen: Eleverne skal gennem direkte møder med Bornholms unikke natur få en øget forståelse for og glæde ved naturen." (Hovedmål 1 i ansøgningen)

Det at samles om at spise fælles mad i naturen, højner den samlede naturoplevelse og glæde for eleverne. Samtidig viser citater og uddrag, at lærerne og pædagogerne var engagerede og f.eks. hjalp med at uddele suppe og cykle med eleverne. Tovholderen pointerer også vigtigheden af lærernes og pædagogernes engagement og samspil for at muliggøre organiseringen af aktiviteterne.

(Billeder taget den 11.09.2025)

Afrundende kan konkluderes, at de forskellige aktiviteter organiseret ved Trailcenter Rytterknægten samlet set bidrog til opfyldelse af Åvangsskolens hovedmål 4, hvor den mentale trivsel fremmes:

"4.Trivsel: Kombinationen af fysisk aktivitet, naturoplevelser og fællesskab er med til at styrke den mentale trivsel og give eleverne succesoplevelser uden for klasselokalet." (Hovedmål 4 i ansøgningen)

De fleste elever var deltagende i aktiviteterne. Få piger deltog dog ikke i cyklingen. Her kunne de evt. være tilbudt en anden aktivitet eller blevet inddraget i organiseringen af aktiviteterne. Det skal påpeges, at om tirsdagen deltog alle 2. klasseeleverne i mountainbike, blandt andet fordi aktiviteten var tilpasset elevernes niveau. I det følgende kommer en opsamling på case 1.

Opsamling case 1: Muligheder og begrænsninger i organiseringen

Nedenstående skema opsummerer, hvad der muliggør eller begrænser organiseringen af aktiviteter ved Trailcenter Rytterknægten ud fra analysen i case 1.

Muligheder	Begrænsninger
En tovholder	Ingen tovholder
Midler til bustransport	Manglende midler til bustransport
Trailcenter Rytterknægten's indretning særligt det lille rum til tasker	
At aktiviteterne er tilpasset målgruppens niveau	Hvis aktiviteterne ikke er tilpasset målgruppens niveau
At lærere og pædagoger er engagerede og deltagende medspillere	Hvis lærere og pædagoger ikke er engagerede og deltagende medspillere
Planlagte pauser med varm mad, der fremmer fællesskabet	Manglende tid til spisepauser
De uplanlagte små pauser, idet de giver mulighed for at nye relationer kan spire, styrke venskaber og at udforske naturen	Mobiltelefoner

Skema 4: Opsamling muligheder og begrænsninger i case 1

I organiseringen var det centralt, at nogle af fondsmidlerne måtte benyttes til transport. Det har muliggjort, at Åvangsskolen kunne planlægge aktiviteter for 205 elever fra 2. til 7. årgang. Uden midler målrettet bustransport havde det ifølge tovholderen ikke været muligt at arrangere dagene.

Mobiltelefoner var til tider et distraherende element for voksne og børn i pauserne, det er dog ikke skrevet frem i analysen. Uden telefonerne må det antages, at der kan ske mere fordybelse i naturen og i hinanden.

Potentialer for organiseringen og synergier

Vil man fremme at nye målgrupper, dvs. eleverne, er aktive i naturen på den lange bane, som er en del af det overordnede mål med midlerne jf. vejledningen⁶, kan samarbejdet med de lokale foreninger og organisationer styrkes.

Ved at benytte en instruktør fra den lokale cykelklub kunne eleverne have fået kendskab og tryghed til personen, og dermed lettere begynde til cykling i klubben. Eleverne fremhævede særligt snitteværkstedet, faciliteret af Natur Bornholm, som et attraktivt værksted, hvilket evt. kan kobles med en lokal spejderforening. Det kræver imidlertid, at de frivillige kan koordinere det med deres arbejde for at deltage i aktivitetsdagene. Samarbejdet med Natur Bornholm kan evt. også udvides og kobles til deres sommerferieaktiviteter eller undervisningsforløb via skoletjenesten.

Eleverne foreslog et nyt fritidstilbud, de gerne ville gå til, hvor de kunne designe smykker ud af naturens materialer. Et tilbud der evt. kan forankres i ungdomsskolen. Flere af lærerne fremhævede desuden idéer til, hvordan der kunne skabes mulige overgange til f.eks. faget håndværk & design, natur & teknik eller idræt.

⁶ "At forskellige brugergrupper kan mødes på tværs af interesser, aktiviteter og natursyn, så der dannes synergier, som kan animere nye og flere målgrupper til at være aktive i naturen." (BRK Center for Miljø, Plan og Kultur – Kultur og Fritid (2024): Puljer til aktivitetsspor A-G i forbindelse med etablering af Trailcenter Rytterknægten 2024 – 2026)

Case 2 Oplæsning, kreativitet og glade voksne i naturen skaber fordybelse

Bornholms Folkebiblioteker har søgt 96.000 kr.⁷ til at afholde fem aktivitetsdage med fokus på at kombinere fortællinger om de underjordiske, oplæsning og udvikling af magiske amuletter af naturens materialer. Fire bornholmske skoler har deltaget over fem dage i april 2026. 150 elever fra 4. til 6. årgang og 15 lærere og pædagoger har fået kendskab til Trailcenter Rytterknægten via aktivitetsdagene. Midlerne er gået til bustransport for skolerne. Honorar og ophold for kunstner/tovholder. Udvikling og layout af bogen: *De underjordiske – aktivitetsbog til små og store*. Tryk af aktivitetsbog: 150 til eleverne samt 150 til biblioteket. Opstilling af værker til fernisering på Åkirkeby Bibliotek samt forplejning.

Bornholms Folkebiblioteker har ansøgt i spor G: Aktivitetspuljen.

Aktivitetspuljen støtter initiativer, der skaber oplevelser i naturen i aktive fællesskaber på tværs af forskellige brugergrupper, interesser, aktiviteter og natursyn, så nye og flere målgrupper bliver aktive i naturen. Målgruppen er aktører, der ikke falder ind i de 6 andre spor f.eks. spejdere, højskoler, NGO'er m.m. (BRK 2024).

Nedenfor ses et uddrag af ansøgningen med fokus på formålene.

Projektet "De underjordiske" har til formål at forbinde elever, natur og kulturarv gennem litteratur, kunst og sanselige naturoplevelser.

Projektets overordnede formål er:

- At skabe fornyet læseglæde for elever på mellemtrinnet ved at bruge naturen som katalysator for gode læseoplevelser gennem fordybelse, stedsspecifik oplæsning og kreative aktiviteter.
 - At elever gennem litteratur og naturoplevelser inspireres til at reflektere over naturens værdi og menneskets plads i den.
 - At naturen gøres levende og nærværende gennem kreativt arbejde, fortællinger og elevernes egne kunstneriske udtryk.
 - At projektet forankres i det lokale bibliotekstilbud og tilgængeliggøres for turister og familier gennem sommeraktiviteter og en trykt logbog.
- (Bornholms Folkebiblioteker 2025: *De underjordiske*)

Det sidstnævnte formål berøres ikke i nærværende rapport.

Analyse

I den følgende analyse udfoldes fem emner, der har relevans for organiseringen af aktiviteterne og deltagernes oplevelse heraf.

- Elevernes oplevelse af aktiviteterne
- De voksnes roller
- Pauser i naturen
- Små trykke fællesskaber i klassen fordrer kreativitet
- Et før, et under og et efter

⁷ Reelt fik de udbetalt 94.205 kr. ex. moms.

Tovholderen og kunstneren Iben er forfatter og illustratør og har mange års erfaring med at lave kreative workshops for børn i naturen. Iben stod for planlægning sammen med lederen fra Bornholms Folkebiblioteker, koordinering med skolerne vedrørende forløbet og det praktiske, og hun faciliterede aktivitetsdagene.

Inden aktivitetsdagene havde Iben tilsendt programmet til de tilmeldte skoler, og de havde fået bogen *Vildfaren* skrevet af Dennis Gade Kofod, som de kunne læse for eleverne. Efter aktivitetsdagene ved Trailcenter Rytterknægten blev amuletterne udstillet på Åkirkeby Bibliotek. Dette projekt opererer derfor med *et før, et under og et efter*, som vil blive udfoldet i analysen.

Programmet for 5. årgang på Trailcenter Rytterknægten skitseres her:

- ❖ Velkomst, introduktion og dialog om *de underjordiske* ved Iben
- ❖ Mærke, fornemme og lytte til naturen ved Iben
- ❖ Oplæsning af historien *Vildfaren* ved bibliotekar
- ❖ Udvikling af amuletter i grupper, samle materialer og gå på opdagelse i skoven og nedskrive amulettens magiske evner
- ❖ Ekstraopgaver som *Hilse-sten* og *udvikle et univers til de underjordiske*
- ❖ Afrunding og fremvisning af børnenes amuletter ved Iben

(Observation Trailcenter Rytterknægten, d. 22.04.2026)

Aktiviteterne varede i knap to timer fra kl. 9.00 til kl. 10.50.

Elevernes oplevelse af aktiviteterne

Dette afsnit handler om, hvordan eleverne oplevede de forskellige aktiviteter. Først ses et observationsuddrag, hvor de to 5. klasser fra Svartingedal Skole ankommer til Trailcenter Rytterknægten, og Iben byder velkommen og introducerer aktiviteterne.

Det er solrigt og en let brise. Blomsterne på træerne er ved at springe ud. Fuglene kvirrer. Bussen ankommer. Iben og Michael (fra biblioteket) går dem i møde.

Læreren Jakob siger: "*Kom vi stiller os i solen.*" Det er glade og forventningsfulde børn, der står og venter. Nogle rykker lidt rundt og dasker lidt til hinanden. Enkelte står i udkanten og afventer. Iben taler med lærerne.

Jakob siger højt: "*Okay drenge og piger, b-klassen går hen til de borde der, og a-klassen følger med over til stenen.*" De deler sig og vrirler på plads.

5.a. starter ved trailcenteret. Børnene står roligt på reposet og Iben siger: "*I behøver måske slet ikke 'krudte af?'. I er helt rolige.*"

De sætter sig ned på reposet, og Iben og Michael sidder foran dem, læreren Anne yderst til venstre. De danner en oval kreds. Der er en pige, der sidder en smule perifært. Iben introducerer sig selv og siger, at hun er børnebogsforfatter og illustratør, og at hun elsker bøger og gode historier. En pige siger: "*Jeg har set dig før.*" Iben kommer hende i møde og siger: "*Ja, måske ved opalsøen?*" Pigen nikker. Og Iben fortsætter: "*Så derfor ved jeg, at I er gode til at skrive historier.*"

Iben: "*Jeg holder af naturen og at undersøge, hvad den kan. I går så vi en humlebi og et firben.*" Iben spørger, hvad de ved om de underjordiske på Bornholm. De taler lidt om de underjordiske. Iben introducerer dagens program. (Observation Trailcenter Rytterknægten, d. 22.04.2026)

Den første aktivitet, som Iben præsenterer eleverne for, er, hvor de skal lægge sig ned på reposet og fornemme naturen.

Iben fortæller med en rolig stemme, at de først skal lande i skoven, og at hun vil guide dem de næste minutter. Hun beder alle om at lægge sig ned. Iben taler med blid

stemme: *"Vær helt stille og lyt til fuglenes kvidren"*. Alle ligger ned. Nogle med hæfterne under hovedet. Eleverne forstyrres af en humlebi, der flyver forbi. Læreren Anne tysser og vrisser af eleverne. (Observation Trailcenter Rytterknægten, d. 22.04.2026)

I interviewet giver eleverne udtryk for, at de syntes, at det var dejligt og lidt uvant at ligge ned og fornemme naturen, selvom det var svært i starten og de kom til at grine.

Viggo: *"Det var jo sådan, vi skulle lægge os ned og lytte til naturen og fuglene og alt det der. Og det var ret dejligt. Men selvom vi grinede, så var det stadig meget dejligt."*

Ea: *"Jeg synes det var lidt underligt, at vi skulle ligge ned. For det var noget træ, vi skulle ligge på, og det var lidt beskidt og det var i naturen. Så skulle man have ens hætte oppe."*

Alfred: *"Jeg synes også, det var ret rart at bare ligge og lytte til naturen og kunne høre fuglene synge."*

Ea: *"Hvis man fik lov til at sidde, kunne det have været lettere."* (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Samtalen viser, at eleverne nød oplevelsen, men at de skulle finde sig til rette i det og Ea foreslår, at de kunne sidde i stedet for at ligge. Eleverne uddyber, at de grinede af hinanden og ikke af Iben, som guidede dem og de oplevede, at læreren Anne blev sur.

Viggo: *"Hun blev sur, fordi vi grinte. Men det var ikke på grund af, at vi sagde noget."*

Alfred: *"Jeg følte bare lidt bagefter, fordi vi grinte jo ikke af dem, der fortalte det. Det var fordi, vi kom til at grine af hinanden."* (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Iben oplyste til evaluator, at hun om mandagen havde lavet aktiviteten med at mærke naturen til sidst, da 6. klasserne ikke var klar i starten. Observationen viser, at Iben overvejede, om 5.a skulle bevæge sig lidt først, hvilket samtidig skulle give lærerne mulighed for at fortælle, hvis der var noget, hun skulle være opmærksom på i elevernes gruppedynamik.

Oplæsning i naturen skærper sanserne og giver ro

Eleverne fra femteklasse synes godt om at få læst *Vildfaren* højt i naturen og særligt, idet historien også foregik i naturen, hvilket nedenstående viser.

Ea: *"Det er meget rart at få læst historie udenfor, fordi så kan man ligesom bare godt høre det."*

Viggo: *"Også når det var sådan en naturbog-agtig, og vi var ude i naturen og lyttede til det, så var det også ret dejligt."*

Alfred: *"Og så lydene, det var sjovere at høre historier, når vi var ude i naturen. Og så lydene og fuglene. Det handlede også lidt om skov og blå jo."*

Viggo: *"Man følte meget, at man var i naturen. Jeg synes i hvert fald, det var ret dejligt at høre bog."* (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Eleverne beskriver oplæsning i naturen som dejligt, og de blev optaget af historien, idet den passede til naturens lyde. Under oplæsningen sad eleverne stille og lyttede. Ved interviewet to dage efter kunne eleverne ikke huske meget af indholdet, men historien fik dem til at lytte til naturen. Eleverne havde bemærket, at en dreng lagde brød til en sten, og stenen begyndte at tale og drengen fik hjælp til at finde tilbage til

sin søster. Inden dagen ved Trailcenter Rytterknægten havde læreren, Jakob, læst historien højt for dem. Et af formålene med ansøgningen var:

-”At skabe fornyet læseglæde for elever på mellemtrinnet ved at bruge naturen som katalysator for gode læseoplevelser gennem fordybelse, stedspecifik oplæsning og kreative aktiviteter.” (Formål i ansøgningen ”De underjordiske”).

Eleverne forklarer, at de nød at få læst historien op i naturen, og at sanserne blev skærpede ved, at naturens lyde spillede ind i historien. Eleverne har dermed haft en god oplevelse med stedspecifik oplæsning.

Udvikling af magiske amuletter fremmer fordybelse

Nedenfor beskriver eleverne, hvordan de lavede amuletten og fandt på magiske egenskaber til amuletten.

Alfred: *”Vi skulle ud i skoven og finde grene, mos og blomster. Og så skulle vi op der på det der trailcenter. Og så skulle vi sidde og bygge den. Og så fik vi sådan en pose med sådan lidt ekstra ting. Lidt båndagtig. Og så skulle vi binde den sammen.”*

Viggo: *”Ja, den skulle hedde et eller andet. Og så skulle den have nogen ting, den kunne gøre. For eksempel, min, Maggie og Alfreds kunne bringe held og beskytte en.”*

Alfred: *”Ja, hvis man farede vild, kunne den hjælpe dig hjem igen. Vi prøvede også at tage skovfarver og sådan grønne og brune naturfarver. Og så prøvede vi at lave den, så den mindede om naturen. Så det ikke var alle mulige farver, der ikke er i naturen, så den passer ind i naturen.” (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)*

Gruppen med Maggie, Viggo og Alfred har ladet sig inspirere af historien *Vildfaren*. De var optagede af at benytte naturfarver og deres amulet gav held, beskyttelse og kunne hjælpe, hvis de farede vild i skoven. Eas gruppe lavede en amulet, der kunne få al mad til at smage af pizza og slik. Karlos gruppe lavede to amuletter, der kunne beskytte mod sure forældre.

Interviewer: *”Den kunne skræmme sure forældre væk fra dig? Ved du, hvorfor I valgte det?”*

Karlo: *”Vi valgte det, fordi der nogle gange er forældre, der er sure.”*

Interviewer: *”Hvordan var det at blive enige om det?”*

Karlo: *”Det var rigtig nemt” og Karlo uddyber, hvordan de udviklede amuletterne: ”Vi fandt knogler, og så har vi bundet dem fast til sådan nogle reb. Og så Jens, en dreng fra gruppen, han lavede en knogle som en ring, så man kunne tage den på fingeren. Den anden var en halskæde med tænder. Jakob sagde, det var var får-tænder.” (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)*

Karlos gruppe sad længe på hjørnet af trailcenteret og hyggede sig med at bygge amuletter og drøftede, hvor knoglerne kom fra. De nynnede og sludrede undervejs. Eleverne argumenterer for, at processen med at udvikle og bygge amuletten, og finde på egenskaber til den, var en ny og spændende aktivitet, hvor de var engagerede.

Alfred: *”Det var en god aktivitet. Jeg synes det var sjovt, at man selv kunne lave sin egen kraft, og hvad man ville have, det skulle være.”*

Viggo: *”Man kom også ud i naturen og så, hvor flot den var.”*

Alfred: *”Så var det ikke noget, vi har prøvet at lave før.”*

Ea: *”Og så kunne man bruge sin fantasi og sine kreative ting.”*

Karlo: *”Det var rigtig sjovt.” (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)*

Iben fortæller, at hun har lært, at børnene ikke skal have for mange ekstra rekvisitter at vælge imellem. Eleverne fik en pose med sejlgarn, bånd og et par fjer til at sammensætte og pynte amuletten med. Den ene gruppe påpeger, at de gik efter at udvikle amuletten med naturens farver, hvor lyserøde og lilla fjer ikke passede ind, hvorimod en anden gruppe nød at have farverige fjer at pynte deres amulet med.

(Billeder af magiske amuletter taget den 22.04.2026)

Hilse-stenen

Opgaven med hilse-stenen handlede om at holde sig på god fod med de underjordiske ved at hilse på en hilse-sten eller lægge en lille gave til dem ved stenen. Eleverne skulle skrive eller tegne, hvad de ville lægge til hilse-stenen. Opgaven ses i *De underjordiske – aktivitetsbog til små og store* på side 24. Eleverne udtrykker:

Ea: "Jeg kunne godt lide den opgave, og det var sjovt, at man kunne tænke på, hvad man ville give til stenen. Jeg forstod ikke helt, skulle vi så ende med at give det til stenen? Jeg gider ikke helt at give mine ting til en sten. Så skrev jeg den måtte låne mit spejl."

Viggo: "Mig, Alfred og Maggie, vi valgte en diamant alle sammen, fordi vi syntes, at den skinnede i solen."

Alfred: "Det var en magisk diamantagtig. Så for eksempel hvis du kunne tænke på, at du ville have mad, så kunne den give dig mad."

Interviewer: "Kan I putte lidt flere ord på, hvad I syntes om denne opgave?"

Ea: "Den var okay."

Interviewer: "Hvilken var bedst? Var det at lave amuletten eller det her med hilsestenen?"

Flere i kor: "Amuletten."

Alfred: "Jeg synes også amuletten."

Karlo: "Amuletten."

Alfred: "Det er også på grund af, at det er lidt sjovere at være ude i naturen end at sidde og lave det i en bog, føler jeg. Du laver det jo sådan ude i naturen, men jeg føler, det er sjovere at finde ting ude i naturen, du skal sætte sammen agtigt." (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Eleverne er enige om, at de bedst kunne lide at lave amuletten, hvor de kunne bruge deres fantasi og anvende naturens materialer fremfor at lave opgaver i en bog.

De underjordiske – udvikle et univers

Enkelte grupper lavede en opgave, hvor de skulle forestille sig, hvordan de underjordiske kan se ud, og hvordan de lever. Eleverne beskriver opgaven.

Alfred: *"Det handler om, at du skal lave din egen underjordiske. Jeg sagde, at den gik til et eller andet fugleryttertting. Og så skulle vi tegne vores egen underjordiske"*

Interviewer: *"Altså, I skulle forestille jer, hvordan nogle underjordiske kunne være? Og så var det, at Jakob kom og stillede spørgsmål til det?"*

Viggo: *"Ja. Hvordan de så ud, og ja hvor de boede henne og sådan noget."*

Alfred: *"Jeg tror også, at han spurgte om, hvad de lavede i fritiden, var det ikke det, han også spurgte om?"*

Viggo: *"Så vi skulle finde på næsten ja et liv til dem."*

Interviewer: *"Hvordan oplevede I Jakob, var det en hjælp, når han kom og spurgte?"*

Viggo: *"Ja, man fik sådan lidt mere association om, hvad man skulle skrive ned og hvad man kunne lave."*

Alfred: *"Ja, fordi han spurgte jo, hvordan de boede og hvad de levede af. Det kunne vi ikke selv finde på, fordi det havde vi lige ikke tænkt på. Og så kom han med gode ideer til, hvad man kan skrive ned."* (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Eleverne værdsatte, at deres lærer Jakob stillede spørgsmål til opgaven.

De voksnes roller

Eleverne giver udtryk for, at de bedre kan opleve naturen, idet der er voksne med som er rolige og selv nyder naturen.

Viggo: *"Jeg synes, at Jakob virkede sådan ret glad. Det er ikke fordi, han plejer at være sur, men han virkede mere glad, end han plejer at være."*

Alfred: *"Jeg tror også godt, at han kan lide at være ude i naturen."*

Viggo: *"Ja hvor jeg mere synes, at Anne var mere normal, men det er også fordi, at Jakob kan rigtig godt lide at være ude i naturen."*

Maggie: *"Han går også på jagt, jo."*

Interviewer: *"Ja. Var der nogen af de voksne, der kunne have gjort noget anderledes, synes I?" (stilhed)*

Viggo: *"Altså jeg synes, hvis jeg skulle være ærlig, så synes jeg, at måske lidt Anne, hun kunne måske have været sådan lidt gladere. Altså hun var ikke sur mod os rigtigt, men hun var bare lidt"*

Ea: *"skrappere."*

Viggo: *"Når vi sagde, vi var færdige med en opgave, så var hun bare sådan, så skal I lave det og det og sådan noget"*

Alfred: *"Jeg synes, hun fik sådan lidt stress på. Ja. Det virkede, som om hun ikke kunne lide at være i naturen super meget."*

Viggo: *"Nej. Nej, det tror jeg i hvert fald ikke hun kunne."* (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Eleverne fremhæver, at én lærer virker stresset og skrap, og de overvejer, om det hænger sammen med, at hun ikke er så glad for at være i naturen. Det kan tænkes, at læreren er i uvante omgivelser og dermed i en uvant rolle. Læreren Jakob er derimod vant til at være i naturen i fritiden, og han virker gladere end normalt, påpeger

eleverne. Eleverne giver i interviewet udtryk for, at de ønsker at have voksne med, der glædes over at være i naturen. Eleverne kan f.eks. godt lide Ibens rolige måde at forklare og igangsætte aktiviteterne på.

Karlo: *"Det var en rar måde. Jeg synes, at jeg kunne lytte bedre. Jeg kunne forstå hende (Iben) meget bedre."*

Ea: *"Det har måske også noget at gøre med, at vores lærere har vi tit, og de kan godt blive lidt sure. Og så hun (Iben) er der bare for at forklare, hvad vi skal, hvor vores lærere er der også for at sige, at vi skal tie stille. Det behøver hun ikke at gøre."*

Viggo: *"Man kan også mærke, at hun (Iben) er meget rolig, fordi man er ude i naturen. Man føler, at hun er meget god til at snakke, fordi hun snakker ret roligt."*

Interviewer: *"Prøv at sætte lidt flere ord på det."*

Viggo: *"Hvis en lærer nu for eksempel, Anne eller Jakob, havde snakket ondt ude i naturen, så lægger man ikke så meget mærke til naturen. Og så er det ikke lige så hyggeligt. Men når de snakker sødt, så er det sjovere at være der. Det er bare meget bedre."* (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

I introduktionen ser vi, hvordan Iben skaber kontakt til eleverne og imødekommer eleverne og lade eleverne komme til orde. Hun begynder en tillidsfuld relation til dem. Iben er på dagen anerkendende og positiv i sin tilgang til børnene, og eleverne underbygger dette ved at fremhæve, at hun er rar og rolig at lytte til. Eleverne forholder sig samtidig reflekteret til de voksnes forskellige roller på en udedag ved Trailcenter Rytterknægten. Ea uddyber, at Ibens rolle er at forklare, hvad de skal lave, og igangsætte aktiviteterne, hvorimod lærerne har en rolle som dem, der skal sørge for, at eleverne er stille og hører efter. De ovenstående citater understreger, at positive og glade voksne, der nyder naturen og taler på en rolig måde, muliggør at eleverne kan fordybe sig og få gode oplevelser.

For Iben, der organiserer dagens aktiviteter, er lærernes deltagelse og engagement ligeledes med til at aktiviteterne lykkes. Iben har f.eks. bedt lærerne om at lave grupper på forhånd. Nogle har gjort det og andre gør det på dagen.

Iben uddyber: *"Det fungerer godt, når lærerne er deltagende og er med til at guide børnene og tage ansvar fremfor at de lærer sig tilbage"* (Iben, kunster og tovholder, 22.04.2026)

Evaluator spurgte indtil, om hun satte en ramme for lærernes involvering, men det syntes Iben ikke, at hun kunne, idet hun ikke kendte børnene bedre.

Pauser

Det kommende afsnit handler om muligheden for pauser, herunder spisepause, pause til ro og fordybelse og pauser til leg og bevægelse.

Eleverne fremhæver, at de gerne ville vide, hvornår der var spisepauser.

Maggie: *"At der skulle være faste spisetider. Fordi vi vidste ikke helt, hvornår vi måtte spise. Fordi da vi kom ud til skoven, så var klokken jo sådan. Ja. 8.45. Og det var sådan et kvarter, før vi skulle spise. Og så spiste vi kun en halv time efter klokken ni. Og Anne hun sagde bare, at vi måtte tage et eller andet i madpakken, og så vidste vi ikke helt, hvad vi skulle tage. Og hvor meget vi måtte tage."*

(Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Citatet viser, at det var vigtigt for eleverne at vide, hvornår de måtte spise, og hvor meget de kunne nå at spise, og at det skaber en tryghed at kende spisetiderne.

Spisepauser kan med fordel tænkes ind i programmet eller det kan koordineres med lærerne, at de spiser inden de går i gang med aktiviteterne. Ifølge tovholderen havde hun aftalt med lærerne, at de skulle sørge for spisepauserne.

Eleverne efterspørger ligeledes mere tid til ro og afslapning i naturen.

Alfred: *"Det dejligste ved det med vejret, det var, når vi var ude, der hvor b-klassen lavede opgaver. Så var vi oppe ved en agtig-klippe, og så var der rigtig varmt, og så kunne man bare tage hættetrøjen af og ligge og sole sig. Det var bare rigtig dejligt."*

Ea: *"Så nød man naturen meget mere."* (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Dette viser, at eleverne nød at gå tur og have tid til at ligge på en varm klippe og nyde naturen. 5. årgang var afsted to klasser og havde på skift aktiviteter ved Iben, og imens var den anden klasse ude og gå. Der kan med fordel indtænkes pauser til ro.

Eleverne efterspurgte og igangsatte leg og bevægelse på dagen. Der var flere børn, der gerne ville lege fangeleg i skoven. Om tirsdagen var der en pige, der tog initiativ til gemmeleg. Eleverne gik i gang, men eleverne blev hurtigt kaldt sammen, da de skulle lave opsamling. De mere legende bevægelsesaktiviteter, som eleverne beejstres til at lave, idet de er i naturen, kan eventuelt tænkes ind i programmet som et frit bevægelsesrum for eleverne eller i forlængelse af det planlagte program. De dage, hvor der deltog en enkelt klasse, ankom bussen lidt i 9 og hentede eleverne kl. 11.00. Dagen kunne evt. forlænges med en ekstra time eller to, så der var mere tid og rum til ro, fordybelse, udforske, leg, bevægelse og spise madpakker i naturen.

Små trygge fællesskaber fremmer kreativitet

I ansøgningen er der lagt op til:

"I elevernes møde med naturen skabes en ny fælles fortælling. De mødes om noget uden for deres hverdag, hvilket giver elever mulighed for mødes på kryds af allerede fastlagte mønstre, roller og fællesskaber i klassen." (Ansøgningen "De underjordiske").

Eleverne oplever det mest trygt at være i gruppe med nogle, som de kender godt.

Viggo: *"Jeg synes, når vi laver noget ude fra skolen, så er det sjovere at være sammen med dem, man taler med. Fordi så kan man dele oplevelserne sammen. Det er sådan med Maggie og Alfred, dem har jeg kendt siden børnehaven. Det er ikke fordi, jeg ikke kan lide de andre i klassen, men vi er bare mere sammen med dem, man kender bedst. Ja, så er det lidt sjovere."*

Ea: *"Jeg synes, det samme som Viggo. Fordi hvis man er sammen med nogen, man ikke kender så godt, så er det ikke helt lige så sjovt at gøre tingene. Ligesom man er jo også venner af en grund, og så kan man gøre noget, man bare synes er bedre."*

Viggo: *"Man har heller ikke lyst til at sige noget, hvis jeg kom i gruppen med ham eller ham, så er det ikke fordi, at jeg har noget imod dem. Jeg siger bare ikke noget, når jeg er sammen med dem."* (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Eleverne fremhæver, at de udvikler deres kreativitet, og har lyst til at komme med ideer, idet de er i gruppe med nogle, de kender godt og er trygge ved. Viggo påpeger, at det er rart at kunne dele oplevelserne med nogle. Eleverne mener, at alle har nogle i klassen, som de kan lide at være sammen med. De små trygge fællesskaber i klassen bidrager til, at kreativiteten kan blomstre, og at dette formål blev indfriet:

"At naturen gøres levende og nærværende gennem kreativt arbejde, fortællinger og elevernes egne kunstneriske udtryk." (Formål i ansøgningen "De underjordiske")

Naturen skaber glæde

Eleverne værdsatte i høj grad, at de havde mulighed for at være ude ved Trailcenter Rytterknægten. Nedenfor fremhæver eleverne de tre bedste ting ved dagen.

Alfred: *"At arbejde i naturen, lave en amulet og være i grupper, så man ikke er alene."*

Viggo: *"Jeg har tegnet vejret, fordi jeg synes, det var et godt vejr. Det gjorde det lidt bedre. Og så var man i naturen. Det meste af opgaverne handlede også om naturen. Og det tredje at være sammen med sine venner, når man laver opgaverne."*

Ea: *"Jeg har skrevet: var varmt. Ja. Det var sjovt at bruge ens kreativitet og fantasier. Og det var rart at få læst en bog op."*

Maggie: *"At vi selv måtte få lov til at lave vores egne amuletter. Og at vi gik en tur med Jakob ude ved Rytterknægten. Og at vi kom på tur i skoven med klassen igen".*

Karlo: *"Det var rigtig sjovt at lave amuletten, og at slappe af ude i naturen og at være udenfor og finde knogler, blade og blomster."* (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Glæden ved at være i naturen var gældende for mange elever. Alle adspurgte elever ved Trailcenter Rytterknægten, svarede følgende om udedage i naturen: *"at de nød det", "at det var dejligt", "at det var bedre end at sidde indenfor i et klasselokale" og "at det var hyggeligt."* (Samtaler med elever fra 5. årgang, d. 22.04.2026)

Formålet om:

- *"At elever gennem litteratur og naturoplevelser inspireres til at reflektere over naturens værdi og menneskets plads i den."*

(Formål i ansøgningen "De underjordiske")

blev til dels indfriet ved, at eleverne gav udtryk for, at de nød at være i naturen og satte pris på at være ude. En pige blev venner med en humlebi. Humlebien, der ved dagens første aktivitet forstyrrede eleverne, blev vendt til et positivt og trygt bekendtskab.

Eleverne i interviewet kom tilsvarende med forslag til forbedringer til dagen.

- At de kunne sidde på nogle tæpper i begyndelsen, hvor de skulle fornemme naturen
- At de kunne få lov til at gå længere ud i skoven sammen med vennerne og udforske og finde flere spændende ting til amuletten
- At der var fastlagte og kendte spisetider
- At have voksne med, som er glade for at være i naturen, da humør og glæden ved at være i naturen smitter af på eleverne (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Et før, et under og et efter

I projektet er der indtænkt et *før*, et *under* og et *efter*. Før dagen ved Trailcenter Rytterknægten havde Jakob læst historien *Vildfaren* højt for eleverne, der var selve dagen, og efter var der en fernisering på Åkirkeby Bibliotek, hvor amuletterne blev udstillet. Der kan opstå en ambivalens i ønsket om at udstille amuletterne og samtidig skabe et kreativt rum i naturen uden præstationspres. I ansøgningen står:

"Kunstneren faciliterer og skaber et trygt kreativt rum hvor elevernes skaberkraft sættes fri og uden præstationspres." (Uddrag fra ansøgningen "De underjordiske").

Analysen viser, at kunstneren faciliterede et trygt og kreativt rum for eleverne, og at eleverne blev optagede af at udvikle og finde på magiske evner til amuletten.

Eleverne fremhæver, at det ikke påvirkede deres indlevelse, at amuletterne skulle udstilles, men at det måske kunne give inspiration til andre.

Alfred: *"For mig er det fint. Det er meget fedt, at andre kan se, hvad man har brugt tid på. Hvad man har lavet."*

Viggo: *"Så kan man komme og få noget inspiration, hvis man vil lave en i fritiden."*

Ea: *"Jeg synes også, det er fint, så andre også kan se, hvad vi har lavet."*

Interviewer: *"Tænkte I meget over, at den skulle udstilles, mens I var i gang med at lave den? Eller var det slet ikke noget, I tænkte over?"*

Maggie: *"Det var ikke noget, vi tænkte over."*

Viggo: *"Jeg synes, at det er fedt, at vi laver hver vores, fordi når det bliver udstillet, så er der nogen, der kan lide forskellige ting. Og så kan de se alt fra vores med grøn og så deres med mange farver."* (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Som afslutning på dagen præsenterede Iben elevernes amuletter og roste deres arbejde og kreative ideer og fortalte med begejstring om dem. Eleverne reflekterer over, om de selv kunne have læst højt og forklaret om amuletterne.

Alfred: *"Jeg synes måske, det havde været bedre, hvis vi selv havde fortalt om dem. Man kan måske selv forklare det lidt bedre, når man selv har lavet det."*

Ea: *"Jeg synes også, at hun forklarede det, men så skulle hun stadig spørge om lidt ting. Og hvis vi selv havde fortalt det, så havde det måske givet lidt mere mening."*

Interviewer: *"Tror I, at alle ville have været trygge ved at stille sig op og skulle fortælle eller læse højt fra papiret?"*

Viggo: *"Ja, jeg tror. Det er også pga., at det er ens klasse. I vores klasse laver vi meget gruppearbejde, og så kan man jo også komme op til tavlen og fortælle."*

Maggie: *"Men der er stadig nogen, der ikke er helt trygge ved at stille sig op foran klassen og sige, hvad de har lavet."* (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Iben oplyste, at hun ikke havde lyst til at udpege nogle, som fandt det utrygt at skulle fremlægge foran de andre. En pige foreslog, om de kunne fremlægge deres amulets evner som et lille teaterstykke i naturen.

Det er tovholderens ønske, at der kan ske en transferværdi, hvor lærerne bringer nogle af aktiviteterne med tilbage i skoleregion. Eleverne mener dog ikke, at de kommer til at arbejde mere i aktivitetsbogen, medmindre der er en lærer, der opfordrer til det.

Interviewer: *"Tror I, at I kommer til at lave noget i den her bog efterfølgende?"*

Maggie: *"For at være ærlig, det tror jeg ikke."*

Alfred: *"Jeg synes, det var sjovt i skoven, men ja."*

Viggo: *"Men jeg har det på samme måde."*

Interviewer: *"Hvis nu læreren hører den frem en dag og siger, at vi kigger i den og laver noget, vil I så være med på den?"*

Viggo: *"Ja, hvis man er udenfor og laver i den, vil jeg. Så kunne jeg godt."*

Ea: *"Jeg tror ikke rigtig, at de vil lave noget, og hvis man så lavede, så ville det nok være sådan, okay, så skal vi lige lave den her opgave som en ekstra opgave, og ikke som en opgave."* (Interview, deltagere fra 5. årgang d. 24.04.2026)

Samtalen viser, at eleverne tvivler på, at de kommer til at arbejde mere i aktivitetsbogen. I så fald skal det være udenfor, og hvis læreren planlægger det.

Opsamling case 2: Muligheder og begrænsninger i organiseringen

Nedenstående skema opsummerer, hvad der muliggør eller begrænser organiseringen af aktiviteter ved Trailcenter Rytterknægten ud fra analysen i case 2.

Muligheder	Begrænsninger
En tovholder	Ingen tovholder
Midler til bustransport	Manglende midler til bustransport
Trailcenter Rytterknægten skabte rammer for fælles samlinger og arbejde i mindre grupper	
Oplæsning i naturen, hvor historien handler om at være i naturen, fremmer fordybelse og ro	
At lærere og pædagoger er engagerede og deltagende medspillere	Hvis lærere og pædagoger ikke er engagerede og deltagende medspillere
At have voksne med, der er glade for at være i naturen	At voksne, hvor naturen er en uvant ramme, kan blive stressede og skrappe
Planlagte spisepauser	Manglede tydelighed om, hvornår der må spises madpakker
Bevægelsespauser til fangeleg, gemmeleg og at udforske naturen på egen hånd eller i grupper	Hvis programmet ikke giver plads til at udforske naturen, den spontane leg og bevægelse

Skema 5: Opsamling muligheder og begrænsninger i organiseringen i case 2

Mobiltelefoner var ikke et forstyrrende element på de observerede dage i case 2, slet og ret fordi eleverne ikke havde medbragt dem.

Potentialer for organiseringen og synergier

Eleverne oplevede det som en stor hjælp, idet de voksne var engagerede og stillede nysgerrige spørgsmål til opgaverne. Lærernes rolle og ansvar kan med fordel udvikles og forventningsafstemmes mellem tovholderen og lærerne i forhold til, hvad deres funktioner er på dagen.

Skal bogen *De underjordiske – en aktivitetsbog til små og store* anvendes aktivt efterfølgende, vil det være gavnligt, hvis lærerne i højere grad involveres i opgaverne på dagene. Enkelte gav udtryk for, at de ville afprøve nogle af aktiviteterne, f.eks. øvelsen med at ”mærke naturen”. Særligt oplæsning i naturen nød eleverne, hvorfor det med fordel kan tænkes ind i undervisningen for at fremme læselysten yderligere.

Udvikling af amuletter med magiske evner skabte fordybelse, og eleverne foretrak opgaver, hvor de anvendte naturens materialer. Disse aktiviteter kan eventuelt implementeres i faget håndværk & design.

Bornholms Folkebiblioteker har allerede forskellige samarbejder med skolerne på øen, hvorfor aktiviteterne ved Trailcenter Rytterknægten eventuelt kan forankres i deres tilbud.

Del 3

Diskussion

I begge cases oplevede eleverne udedagen og aktiviteterne ved Trailcenter Rytterknægten som et glædesfyldt frirum. Set i lyset af den dalende mentale trivsel særligt hos piger (VIVE 2025) kan aktiviteter i naturen med fordel fremmes.

I case 1 havde Åvangsskolen søgt i spor C: *"der skal understøtte kommunens arbejde med Grøn Dannelse blandt øens børn og unge"* (BRK 2024). Eleverne har fået en lille bid af Grøn Dannelse under aktivitetsdagene. Det øgede kendskab til Trailcenter Rytterknægten for lærere, pædagoger og elever kan formentlig fordre, at skolerne kan arrangere flere udedage. Aktivitetsdagene ved Trailcenter Rytterknægten kunne eventuelt blive en årlig tilbagevendende begivenhed. Aktiviteterne kunne med fordel kobles til fag i skolen f.eks. mountainbike i idrætstimerne eller til lokale foreninger for at øge værdien for eleverne.

I case 2 var det ligeledes fire folkeskoler, der var repræsenteret. Opgaverne i bogen: *De underjordiske – aktivitetsbog til små og store* kunne inspirere til mere aktivitet i naturen. Eleverne foretrak de opgaver, hvor de kunne være kreative og benytte naturens materialer, f.eks. ved at udvikle magiske amuletter. Et fortsat samspil mellem Bornholms Folkebiblioteker, øens skoler og Trailcenter Rytterknægten som facilitet kan med fordel indtænkes i fremtiden for at fremme elevernes læselyst og fordybelse.

Ved at styrke samspillet mellem aktører sikres, at det overordnede mål med de brugerrettede aktiviteter fortsat realiseres:

"At forskellige brugergrupper kan mødes på tværs af interesser, aktiviteter og natursyn, så der dannes synergier, som kan animere nye og flere målgrupper til at være aktive i naturen." (BRK 2024)

Imidlertid kræver det 1) midler til transport og 2) en tovholder. Bornholms Regionskommune kan overveje at udbyde en pulje, hvor institutioner kan søge udelukkende til transport. Kan institutionerne afsætte timer til en tovholder, vil det formentlig fremme, at børn og unge fortsat kan få glædesfyldte oplevelser ved Trailcenter Rytterknægten.

Trailcenter Rytterknægten som facilitet

Trailcenter Rytterknægten muliggjorde, at der kunne foregå forskellige aktiviteter på samme tid for eksempel mountainbike på pladsen og snitte- og smykkeværksted i Trailcenter Rytterknægten. Det lille rum med hylder bidrog til, at taskerne kunne opbevares tørt. Mødelokalet medførte, at nogle af eleverne kunne skifte fra vådt til tørt tøj. Indretningen muliggjorde, at der kunne være fælles introduktioner og opsamlinger, og at eleverne kunne fordele sig ud i grupper på de forskellige niveauer. Trailcenter Rytterknægten gav mulighed for ro og fordybelse midt i naturen.

Konklusion

Rapporten har undersøgt to projekter med brugerrettede aktiviteter ved Trailcenter Rytterknægten. I alt fik 14 projekter tildelt midler fra Nordea-fonden, hvor Bornholms Regionskommune administrerede puljen i årene 2023 til 2026.

Case 1 viste, hvordan en tovholder på en skole organiserede tre aktivitetsdage i september 2025 for 205 elever fra 2. til 7. årgang. Aktiviteterne rummede mountainbike, suppe, snitte- og smykkeværksted og gåtur.

Case 2 belyste, hvordan en kunstner og tovholder faciliterede dialog om de underjordiske, oplæsning og udvikling af magiske amuletter for at fremme læselysten for 150 elever fra 4. til 6. årgang fra fire skoler i fem dage i april 2026.

Undersøgelsen har taget afsæt i dette arbejdsspørgsmål:

Hvilke muligheder og begrænsninger oplever deltagere og tovholdere i organiseringen af brugerrettede aktiviteter ved Trailcenter Rytterknægten?

Der er anvendt kvalitative metoder, herunder observationer over fire dage og to gruppeinterviews med i alt otte elever. Dertil har der været samtaler og mails med to tovholdere – én fra hver case. Denne evalueringsrapport bidrager med ny viden, særligt fra 5.- og 7.-klasseelevers perspektiver.

Muligheder og begrænsninger

Elever på tværs af de to cases pointerer, at en udedag ved Trailcenter Rytterknægten opleves som en pause og et frirum, der fremmer glæde, styrker fællesskabet og den mentale trivsel.

I case 1 blev eleverne begejstrede og udfordret med mountainbike. Størstedelen var deltagende, da mountainbike var tilpasset målgruppen. Spisepausen med varm suppe lavet over bål fremhæves som en god oplevelse, der styrkede fællesskabet.

I case 2 var eleverne fordybede og kreative. Eleverne nød oplæsning i naturen og kreativiteten blev udfoldet, idet eleverne lavede magiske amuletter af naturens materialer. Eleverne efterspurgte mere tid til fastlagte spisepauser og udforskning af naturen på egen hånd.

Det er centralt at allokere tid og ressourcer til en engageret tovholder, der kan være bindeled mellem aktører og facilitere aktiviteter, hvilket var tilfældet i begge cases.

For tovholderne af aktiviteter muliggøres organiseringen, idet lærere og pædagoger er engagerede medspillere og tager ansvar. Det er i samspillet, hvor organiseringen lykkes bedst. Ansvarsfordelingen kan med fordel tydeliggøres i fremtidige aktiviteter.

Bustransport muliggør en smidig afholdelse og skaber mere tid, fremfor at skolerne skal anvende offentlig transport. Det er derfor vigtigt at indtænke midler til busser i organiseringen af fremtidige aktiviteter ved Trailcenter Rytterknægten.

Litteratur & hjemmesider

- ❖ Bornholms Cykle Club (BCC): [Velkommen - Bornholms Cycle Club](#)
- ❖ Bornholms Folkebiblioteker: [Bornholms Folkebiblioteker](#) | [Bornholms Folkebiblioteker](#)
- ❖ Bornholms Regionskommune: [Trailcenter Rytterknægten](#) | [Bornholms Regionskommune](#)
- ❖ Bornholms Regionskommune – Center for Miljø, Plan og Kultur – Kultur og Fritid (2024): [Puljer til aktivitetsspor A-G i forbindelse med etablering af Trailcenter Rytterknægten 2024 – 2026](#) [Puljer til aktivitetsspor A-G i forbindelse med etablering af Trailcenter Rytterknægten 2024-2026](#)
- ❖ Danmarks Idrætsforbund: [Trailcenter på Bornholm](#) | [DIF](#) ; [Få overblik over danske trailcentre](#) | [DIF](#)
- ❖ DGI Bornholm: [DGI](#) | [DGI Bornholm](#)
- ❖ Lokale og Anlægsfonden: [Trailcenter Rytterknægten Bornholm - Lokale og Anlægsfonden](#)
- ❖ Natur Bornholm: [NaturBornholm](#)
- ❖ Naturstyrelsen: [Naturstyrelsen - Naturstyrelsen](#)
- ❖ Skolerne i Rønne, Åvangsskolen: <https://aavangsskolen.aula.dk/>
- ❖ VIVE (2025): [Idealer og forventninger til børn og unge – En spørgeskemaundersøgelse om trivsel og oplevelser af pres og motivation](#)

Bilag

Bilag 1

22.04.2026

Kære forældre

5. klasserne fra Svartingedal Skole var onsdag den 22. april 2026 ved Trailcenter Rytterknægten og prøvede forskellige aktiviteter i skoven.

Dagen var organiseret med midler fra Nordea-fonden via Bornholms Regionskommune. Der er også afsat midler til en lille evaluering.

Jeg vil gerne invitere dit barn til et gruppeinterview med 3 til 4 andre elever fra 5. årgang. For at undersøge deltagernes oplevelse af aktiviteterne.

Interviewet foregår i skoletiden. **Fredag den 24.04. kl. 9.30 til 10.45** mødes jeg med eleverne i et lokale på skolen. Lærerne er informeret. Jeg håber meget, at jeres barn har lyst til at deltage i interviewet.

Jeg vil bede jer om at udfylde **samtykkeblanketten** ved at **sætte 3 kryds og skrive under**. Den skal afleveres til torsdag eller senest medbringes til interviewet fredag. Der vil være lidt frugt og småkager til interviewet.

Evalueringen vil opnå viden om, hvordan midlerne til aktiviteterne ved Trailcenter Rytterknægten anvendes. Fokus er på, hvordan aktiviteterne organiseres og deltagernes oplevelse ved at indgå i aktiviteterne.

I september 2026 udkommer en kort rapport. Jeres barns navn bliver anonymiseret, dvs. i rapporten benytter jeg et opdigtet navn.

Tusind tak fordi jeres barn vil bidrage.

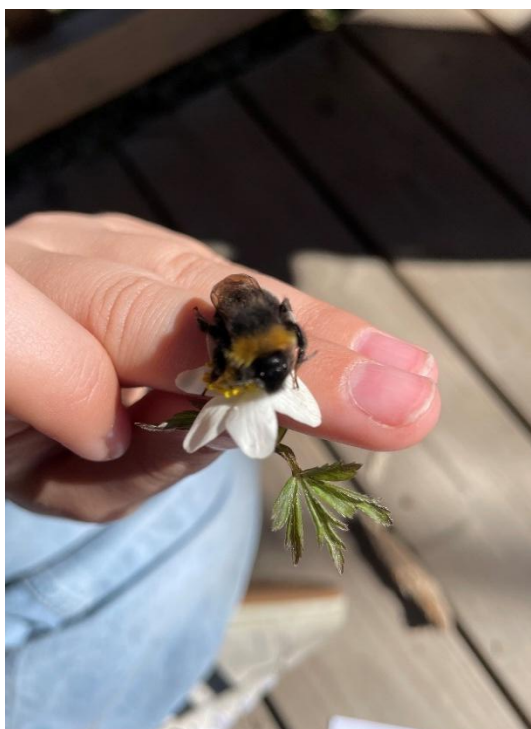
De bedste hilsner
Henriette Folkmann Hansen,
Ph.d. i idrætssociologi, ekstern konsulent,
mail: henriette@procesbygning.dk

Evaluering af aktiviteter ved Trailcenter Rytterknægten

Kontaktoplysninger: Henriette Folkmann Hansen,

Ph.d. i idrætssociologi & ekstern konsulent, henriette@procesbrobygning.dk

Billeder fra Trailcenter Rytterknægten - taget af evaluator den 11. september 2025 & den 22. april 2026.